

4 THINGS TO KNOW ABOUT ASH WEDNESDAY

Ash Wednesday, which kicks off the first day of lent and signals the approach of Easter. Here are three things to know about the day.

Whats the purpose of Ash Wednesday?

It marks first day of the 40 days of Lent, a roughly six-week period (not including Sundays) dedicated to reflection, prayer and fasting in preparation for Easter. It ends on Holy Thursday, the fifth day of Holy Week (the week leading up to Easter) that marks the Last Supper. In addition to certain rules about foods and fasting, many Christians (and even non-Christians) abstain from additional foods, luxury or material goods or certain activities and habits.

Where do the ashes some people put on their face come from?

They're obtained from the burning of the palms of the previous Palm Sunday, which occurs on the Sunday before Easter, and applied during services. Palm Sunday marks Jesus' return to Jerusalem, when people waved palm branches to celebrate his arrival. The ashes are typically mixed with Holy Water or oil.

What do the ashes mean?

The ashes, applied in the shape of a cross, are a symbol of penance, mourning and mortality. Centuries ago, participants used to sprinkle themselves with ashes and repent much more publicly, but the practice fell away sometime between the 8th—10th Century before evolving into what it is today. There aren't any particular rules about how long the ashes should be worn, but most people wear them throughout the day as a public expression of their faith and penance.

What else do Catholics have to do?

On Ash Wednesday, Catholic adults must observe a fast—eating only one large meal or two small meals. Those meals must not contain any meat. In fact, Catholics 14 and older must refrain from eating meat on every Friday from Ash Wednesday until Good Friday. In accordance with Lent as a time of abstinence, many Catholics choose to give something up or change an ingrained habit during the 40 day period. The Church also encourages the faithful to give more time to prayer and charity before the celebration of Easter.

Na Lotu Weseke e Viti kei Rotuma

Na Tabana ni Vakatawa, Dauvunau, So-Kalou, Sere
kei na Tuirara.

NA GAUNA NI LEDE **[Season of Lent]**

Vola ko Dennis Bratcher; Vakarautaka ko Apete Toko (Talatala)

NA GAUNA VAKALEDE

Ai Vakamacala Taumada

Na gauna vakalede e kovuta e 40 na siga kei na kena bogi. E dau vakananumi kina vakayalo na nona a lolo ka masumasu ko Jisu Karisito ena loma ni veikau mai Jeriko. E yaco na ka oqo ni oti ga na nona papitaiso ka vakasinaiti ena Yalo Tabu, sa qai curuma na veivakarautaki vakayalo ena tolu na veivakatovolei e vakayacora vua ko Setani. (*Maciu 4:1-11; Luke 4:1-13, Marika 1:9-13*). E cavuta na *Marika 1:13: a sa dau veretaki koya ko Setani, a sa tiko vata kei na manumanu kila, a sa qaravi koya ko ira na agilosu*. Sa vakadrukai rawa ko Setani, ka liutaki Jisu na Yalo Tabu me tekivu na nona ilesilesi mai vua na Kalou ena noda sereki ka vakabulai na tamata kecega (*Isikeli 33:11; Luke 4:18-19; Luke 19:10*).

E sema na gauna vakalede kina macawa tabu. Ai vakananumi ni nona curuma ko Jisu nai otioti ni macawa ni nona veiqaravi. Oqori na nona vakamalumulumutaka na veivakararawataki ni valavala ca, na kena kaukauwa, na kena mate, na kenai bulubulu. E vakoti vata kei koya ka mate ka bulu. Ia sa tucake tale me solia vei keda nai nuinui ni bula vou kina bula tawa mudu.

E rau biu vata na gauna bibi vakalotu e rua oqo: na gauna vakalede kei na macawa tabu me vakauqeti keda meda curuma ka vakaivotavota ena kena vakananumi ka sobuti keda na kena mana kei na kena yaga. E tekivutaki na gauna vakalede ena siga Vukelulu ni dravusa, ka cava kina curu vakatui. Sa qai sema sara yani kina Macawa Tabu.

Ai Wiliwili na 40

Nai wiliwili na 40 e kovuta edua na gauna yalani va-Kalou (Divine Space of Time). E cakacakataki ena loma ni gauna yalani oqo, edua nai tuvatuva ni veiqaravi me vakayacori kina na nonai naki na Kalou. E uto ni vakasama oqo na veisereki,

masumasu e vinakata na Kalou me ra vakayacora na nona tamata. E yavutaki na lolo oqo ena caka dodonu kei na yalo loloma, ki vei ira era vakaloloma, luveniyali ka vesuki tu ena vuqa na ka. E vakayagataka vakalevu ko Jisu Karisito na mataqali lolo kei na masumasu vakaoqo.

- E tataunaka ko Jisu vei iratou na nonai tisaipeli na yaga ni masumasu kei na lolo ena kena vakasevi tani na tevoru. Ia, me vakayacori ena vakabauta (*Maciu 17:14-21*).
- Na noda Lolo e taqomaki kina na noda Vakabauta (*Luke 22:40-46*).

Ai vakarau ni nona Bula (Karisito) meda vakaivotavota kina.

- E bula ena vosa ni Kalou (*Maciu 24:35*).
- E bula ena Yalo Tabu (*Luke 4:14-19*).
- E bula ena vakabauta (*Maciu 17:20*).
- E bula ena vakanananu vakayalo ni masumasu kei na lolo ena Vosa ni Kalou (*Maciu 17:20-21*).
- E bula kina nonai naki na Kalou (*Joni 17:1-26*).
- E bula ena loloma kei na dina (*Joni 1:14-18*).

Nanuma: Mo curuma na veibuli vakayalo oqo kina vinaka sara! (*Maciu 5:48*).

Me Vakarokorokotaki na Kalou. Emeni

*Vola ka Vakarautaka;
Vunivola*

*Tabacakacaka Vakatawa / Dauvunau / So-Kalou / Lagasere kei na Tuirara
Rev. A.Toko
2016-2017*

E vakaibalebaletaki talega kina na mate; sega ni walega na mate i Jisu, io na mate ni vuravura oqo ena gaga ni valavala ca. Ena yavu ni vakasama oqo e dusia vakamatata mai vei keda, ni sega ni rawa ni da lako taudua na tamata ena vuravura oqo ni yali na Kalou. E dau vakaisosomitaki na loaloa ena roka vulavula ni se bera ni kida mai na mataka ni Siga ni Tucake Tale mai na Mate.

Masumasu kei na Lolo

- E rau dau sala vata tu na gacagaca ni veiqaravi vakayalo e rua oqo ena vuqa na gauna ena tukutuku ni Vola Tabu. E dau cakacaka mana kina na Kalou vei ira era yalododonu kina nonai naki. A rairai ni vica na lolo enai Vola Tabu;
- A sa masu vakagumatua ko Ilaijia vei Jiova me kakua ni tau na uca ena tolu na yabaki, a sa yaco vaka-kina. Oti, sa qai masu tale me tau na uca (*I Tui 17-18; Jemesa 5:16-18*).
- E ra a masumasu, lolo ka sulu taga ena dravusa mai Ninive. Na Tui, lewe ni vanua kece kei na manumanu talega, sega na kana kei na gunu. Era sa veivutuni ka dui lesu mai na nodrai tovo ca ka veisau: Sa vosoti ira na Kalou (*Jona 3:1-10*).
- Ni sa rogoca ko Niemaia ni sa rusa na bai ni koro mai Jerusalem ena tiko bobula mai Perisia, a sa tagiyaso bogi vica, lolo ka masumasu vua na Kalou ni lomalagi. A sa kerea me dola vua na sala me viri tale na bai ni koro mai Jerusalem. Sa rogoca na Kalou na nona masu ka vakayacora (*Niemaia 1-13*).
- E lolo ka masumasu ko Tevita, ka koto ena qele me siga vitu, me baleta na luvena vei Pecisepa. A sa mate ga na gone, ia, sa qai duri cake ena vakacegu ni sa yaco ga na lewa ni Kalou (*II Tui 12:13-23*).
- A sa lolo ka masumasu ko Esiteri (siga tolu) kei ira na Jiu mai Perisia me ra vakabulai mai na vere vuni nei Amani. Sa rogoca na Kalou ka vakabulai ira na nona tamata (*Esiteri 4-9*).
- E dusia na Aisea 58:1-14 e dua nai vakarau ni lolo kei na

veivakabulai, veisaututaki ni lako yani vou (gauna vou) ni yabaki vinaka i Jiova vei keda na tamata vakabauta ka dolavi kina tamata kecega. Mai na nona yasana na Kalou, sa dau yaco mai kina na nona veivakatakilai, na nona veiyalayalati kei na nona veivakamataliataki (Revelation-Covenant-Transfiguration). E dau yaco mai na nona veiyalayalati kei na kena mataliataki na noda raici koya na Kalou. Ena noda yasana e basika kina na noda so-Kalou vakayalo ena vakacaucau ka talairawarawa kina nona vosa. Meda vakasavasavataki, buli vou ka vakarautaki kina veitalai ni bula ni vakadinadinataka Karisito ena veisiga.

Ai Rairai ni 40:

- E 40 na siga kei na bogi e vakatauca kina na Kalou na uca ni waluvu (*Vakatekivu 7:4*). E vakatakila vei Noa na nona veiyalayalati ka veivakurabuitaki na rerevaki ni veika e yaco. E mate kece na tamata i valavala ca ka vakasavasava taki na vuravura me sucu edua na uma tamata vou.
- E 40 na yabaki na nodra lako na Isireli ena vanua dravuisiga ki na vanua yalataki (*Tiko Voli mai na Lekutu 14:33*). Na gauna balavu ni tei vakabauta ni sa rui levu na talaidredre vei ira na Isireli. Sa dodonu me bula, matua, ka vua na vakabauta.
- E 40 na siga kei na bogi e tiko ko Mosese vata kei na Kalou ena ulunivanua ko Sinai me soli nai vunau e tini kei na veiyalayalati ni kena duri na Lotu i Jiova (*Lako Yani 24:18; 34:28*).
- E 40 na siga na kena wiliki tiko vei ira na Isireli nai vakaro ni Kalou mai vei Mosese ena tai ni uciwai na Joritani. Ni sa vakarau mera takoso ki Kenani na vanua yalataki. (*Vakarua 28-34*).
- E 40 na siga kei na bogi e taubale kina ko Ilaijia kina ulunivanua ko Orepi (ITui 19:8). E vakavulici na tamata ni Kalou me yalomalumulumu ka me talairawatawa kina nona i lesilesi mai vua na Kalou. Mo yalomalumulumu ni drau lako vata

kei na Kalou.

- E vunau ko Jona vei ira mai Ninive ni na yaco na veivakarusiai i Jiova vei ira ena vuku ni nodrai valavala ca ni oti e 40 na siga (**Jona 3:4**). Era kalougata ni ra sa qai lolo, masumasu ka veivutuni ena sulu taga mera vosoti.
- E 40 na siga kei na bogi na nona lolo ka masumasu ko Jisu Karisito ena loma ni veikau. E lako mai vua ko Setani ka dau veretaki koya. Ia sa druka ga ko koya na Tevoro ni sa Sinai ko Jisu ena Yalo Tabu kei na Vosa ni Kalou.
- E 40 na siga e vakatakilai koya tiko kina ko Karisito vei iratou na nona tisaipeli, ni sa tucake tale mai na mate. E vakadeitaka tiko na nona vosa ni yalayala ka veivakurabuitaki na veika e yaco kina. Sa vakarokorokotaki kina na Kalou.

Ai Balebale ni 40 ni Lede (Lent)

Na 'lent' (lede) ena Lotu Vakarisito e kovuta e 40 na siga. E tekivu ena Vukelulu ni dravusa vakanamata ki na Macawa Tabu. E yaco tiko nai wiliwili ni 40 oqo ena gauna ni vula itubutubu (spring) ena vakasama vakavavalagi. Ena gauna vakaviti e kovuta na gauna ni vula ni sevu: na vula i mago kei na vula itubutubu. E mate ka vuca na yagona makawa, e kadre me basika mai edua na bula vou se coke vou. E gauna ni *vakatutu kasu* 'oya me takali na yagona makawa ka veisau me dua na yagona vou. Ena vakasama vakai-vola tabu ni da ciqomi Karisito e takali na bula makawa ka basika edua na bula vou – ai vakarau ni bula vou (**II Kor. 5:17**). Ena gauna vakalede 'oya na 40 na siga ni lolo, masumasu ena Vosa ni Kalou kei na veiceguvi ni Yalo Tabu me vaka a curuma ko Jisu Karisito, eda vakauqeti na tamata lotu meda vakaitavi talega kina, ka vota vata na veibuli vou e tiko kina. Me biu na bula makawa ka yaco na bula vou kei Karisito.

A Cava na Kenai Naki?

A kenai naki taumada: Mera vakarautaki kina ko ira era vakarau papitaiso vei Karisito. Era sa okati kina na vuvale era veisusugi

veivakararawataki e sotava na tamata, kei na vuravura ka sa lewai tu enai valavala ca. Na lokaloka (purple) e roka talega ka dusia na veivakarokorokotaki kei na veivakacerecerei (royalty) e tiko ena veimatalotu era veitokani ena rarawa kei na mate i Jisu ka sucu mai kina na tucake tale kei na vakanuinui ni bula vou ena So-Levu ni Siga ni Tucake Tale mai na Mate i Karisito.

- Eso na matatolu (churches) era vakayagataka na roka dravusa (grey) ena Vukelulu ni Dravusa ka vaka kina ena gauna ni Lede se na veisiga tabu tale eso ni lolo kei na masumasu.
- Na roka ni dravusa e vakatakilakila vakai-vola Tabu ni yalo e lokomi ka bibivoro ena veivutuni dina. Na kena vakaisulutaki (ukutaki) na loma ni vale ni lotu ena gauna ni Lede, e dodonu me dusia tiko na gauna vakalotu bibi oqo, me susuga na draki vakayalo mera yacova nai vavakoso lotu na kena i balebale dina.
- Eso na matalotu era sega ni vakayagataka na senikau (flowers) e loma ni vale ni lotu ena gauna ni Lede. Ia era vakayagataka na veika mamaca ka dravuisiga me i vakaraitaki ni gauna vakalotu oqo. Eso era vakayagataka na senikau me vaka na kauveilatai se vatu ena loma ni ono na Siga Tabu ni Lede oqo. Eso na matalotu taumada, era veisautaka na roka ni loma ni valenilotu kina damudamu ena siga Lotulevu vakanamata ki na Siga ni Mate (Maundy Thursday). E dau qaravi edua nai vakayakavi ni Turaga ena siga Lotulevu oqo mei vakananumi ni Kana Vata ni Lako Sivia...Oqo e dusi vei ira na tisaipeli taumada i Jisu eda sa sema kina nai vavakoso lotu enai serau i Jisu Karisito. Sa yaco nai vakananumi oqo mei vakananumi ni veiyalayalati vou ena dra I Jisu Karisito.
- Enai vakarau taumada (traditionally) e vakayagataki na roka loaloa ena loma ni vale ni lotu ena Siga ni Mate kei na kena Siga Vakarauwai (Good Friday and Holy Saturday). Oqo walega na gauna e vakayagataki kina na roka loaloa ena noda gauna vakalotu. E vakatakilatakilataki kina na butobuto e kauta mai nai valavala ca kina vuravura oqo.

- Na dravusa e dusia ni oi keda kece edai valavala ca. Na dui- dui ni vinaka kei na ca ena noda dui bula ena so na gauna e rerevaki sara na kena mamare. Eda dau lutu mai ena vakabauta eda tutaka. Eda dau okata na tamata me ka walega, ka da okata na ka walega me vaka na bibi ni bula ni tamata. E yaga sara meda veivosaki kei na yaloda ka cavuta na qaqa ni masu makawa ka cavuta edua na tamata I valavala ca sara, me noda masu talega: *“Mo ni bulia e lomaqu na yalo e savasava; ka vakavouya e lomaqu na yalo sa dei tiko (Same 51:10).* Oqori na yatuvosa ni veibuli vou.
- Na gauna ni Lede e vakananumi keda tale, meda veivutuni, ka vakatudonutaki na noda bula. Vakadodonutaki na noda vakatulewa ka vakasavasavataki na yaloda, vakasama kei na yagoda. Na gauna tabu oqo e solia vei keda edua na digidigi vinaka meda kaya, *“Io Turaga Au sa Soli Au Yani Vei Kemuni”*.
- Na lede e gauna ni kena vakalesui kina na kena vakataucokotaki tale na totoka ni nona i tuvatuva na Kalou me baleti keda ka dusia na nonai naki taumada. *“Meda ucui koya kai tovo vata kei koya”*.
- Na lede e gauna ni vakanuini vinaka ka vakatakilakilataki ena dravusa ena yadredra kei nai nuinui e yaloda meda ciqoma ka vakayacora kina na loloma kei na veiqaravi dina. Ena vuku ni loloma soli wale ni Kalou vei Karisito meda biuta nai vakarau ni noda bula makawa, ka lako yani enai vakarau ni bula vou i Karisito.

NA ROKA (COLOURS) KEI NAI VAKATAKILAKILA (SYMBOLS) NI LEDE

Na roka e dau vakayagataki ena loma ni veivale ni Lotu me baleta na gauna ni Lede sai koya na lokaloka, somosomotadamu na somosomota buto (purple, red violet or dark violet). Na veiroka oqori e vakatakilakilataki kina na mosi, rarawa kei na yaluma e curuma ko Jisu ena kauvelatai. E vaka-kina na

kinai vavakoso lotu era veitokani vata. Na nodra vakarautaki na tamata lotu (vakabauta) kei ira era vakauqeti ena lolo kei na masumasu: mera yalayala kina vua na Kalou ena veitovo eso sei vakarau ni bula mera sa biuta-kei na vakarau ni bula vou mera sa vakayagataka. Mera sa veivutunitaka na nodrai valavala ca kei na malumalumu mera sa biuta. Me vakacabori ka vakatabui na bula kina dua nai naki yaga ka dodonu. E vakayagataki nai vakarau vakalotu oqo ena veimata lotu va-Karisito lelevu eso: Anglican, Calvinist, Lutheran, Orthodox, Methodist, Roman Catholic. E vaka talega kina vei ira na veimata lotu ni veivakalotutaki eso. Eso era vinakata mera wasea vata kei Jisu Karisito, ena nodra vakananuma vakayalo na veika dredre a curuma ka yaco sara kina kauvelatai (*Kalatia 2:20; Filipai 3:10*).

Ai naki vakalotu ena kena vakayagataki tiko mai na gauna vakalede me sereka vinaka nai balebale ni nona curuma ko Jisu na veivakarautaki vakayalo ni nona tiko vakatovolei ni vakarau tekivu na nonai lesilesi mai vua na Kalou. E sema na gauna vakalede kina macawa tabu me dusia talega na bolebole ni veika dredre e sotava me vakacavara rawa kina na nona i lesilesi. E tekivu ko Jisu ena yalo e lokomi, ena lolo kei na masumasu ka rawai Setani kina ka laki cava talega ena rarawa, mate kei na bulu. E kacabote mai na lagilagi kei na marau ni tucake tale me vaka a yalataka nai Vola Tabu makawa ka yalataka talega ko Karisito ni se bula voli vakatamata.

Ena gauna ni Lede, e lewe vuqa na lewe ni lotu va-Karisito era lolo (sega na kana, gunu kei na veika tale eso). Era yalayala talega mera biuta eso nai vakarau ni bula makawa me rawa ni yaco eso na veisau vinaka. E caka na veika oqo ena yalobibi, lokomi ena yalomalumalumu kei na vakanananu vakayalo vinaka, dodonu ka savasava (*Same 51:1-17*). E lako vata na veika oqo kei na bula vakai vakarau ni masumasu kei na wili Vola Tabu vakaituvatuva ena veisiga: Me ra toso voleka sara vua na

Kalou. Mera sema ki nai tekivu ni nona veiqaravi kei nai cava-cava ni nona veiqaravi ni koto kina na uto ni naki a talai mai kina ki vuravura: Oqori meda vakabulai mai na nodai valavala ca. E tiko e dua na mana ena gauna vakalotu oqo me da vakaivotavota kina.

Ai Solisoli Vakayalo ni Gauna Vakaledede: Ai Tukutuku Vinaka Meda Vakayagataka

Na gauna vakaledede e bolel kina na noda bula vakayalo ni vakabauta kevaka eda vakaitavi kina meda vakaukauwataki e loma ka qarava nai naki ni Kalou vei keda: (Efeso 3:14-19)

- Erau sema vata kina na noda vakananuma nai tekivu ni veiqaravi i Jisu Karisito kei nai cavacava ni nona veiqaravi. Eda vakabulai mai na nodai valavala ca ka bula enai vakarau ni bula vou i Karisito, ka bula kina ko koya. (*I Joni 2:6*). Eso nai vakaraitaki e yaga vei keda; Ai valu e curuma ko Jisu:
- Na nona bula vakatamata – gagadre ni via kana me kakua ni yaco na lewa nei Setani, ia, me bula ena vosa ni Kalou. Sa tu ga vei Jisu na kakana (*Joni 4:31-34*).
- Me kakua ni vakayagataka cala na nona kaukauwa ena lewa nei Setani me cakava ga na loma ni Kalou.
- Me kakua ni cuva vei Setani me baleta na lagilagi se i ukuuku kei vuravura. Ia, me cuva ga ka vakarokoroko vua na Kalou ni nona na veika kecega.
- E na were mai Iteni, eda mate kina. Ena veikau mai Jeriko, eda tekivu sereki kina ka vakanamata ki na kauveilatai kei na tucake tale meda vakabulai kina.

Vukelulu ni Dravusa

- Na dravusa e dusia tiko na vakasama ni “kuvu ni soso”, na qele ka dusi keda na tamata i valavala ca, e kenai soqoni na mate. Vei ira na wekada lotu Ekelesia vakaroma era vakayagataka na dravusa me toqai se boro kina na yadre e nai vakatakilakila ni kauveilatai ni kena sa curumi na gauna

- vakaledede, me yaco kina na veivakatusai, veisorovaki kei na yalayala ni veisau vou. E dua na gauna ni lolo, masumasu, vakanananu vakayalo ena vosa ni Kalou ena vakabauta tudei (*I Pita 1:24-25*).
- Na Vukelulu ni Dravusa e yaco tiko enai ka vitu ni Vukelulu ni bera na Siga Tabu ni Tucake Tale. Oqo nai matai ni Siga ni gauna vaka-Lede. Na yaca oqo e lako mai ena dua nai vakarau makawa (Taumada) ka dau boro ni dravusa ena uludra se ena yadre ni tamata era mai So-Kalou, mei vakatakilakila ni yalomalalumumu ena mata ni Kalou.
- Ai vakaraitaki ni yalo lokoli kei na yalo e bibivoro ena vuku ni mate e vakavuna nai valavala ca ena vuravura oqo. E sega walega ni dusia na yalo bibivoro ni nona mate ko Jisu, e biuti koya okoya e So-Kalou tiko me vakadinadinataka na rerevaki ni veika e cakava nai valavala ca vei keda na tamata ka vakakina vua na Luve ni Kalou bula. Na Vukelulu ni Dravusa e siga ni vakanananu vakayalo ena veika e dodonu me veisau kina na noda bula me caudre kina na bula va-Karisito.
- Ena Lotu taumada e sega ni dau vakayagataka ni dravusa vei ira kece nai vavakoso. Ia, e boro ga kina na yadredra era mai so-Kalou ka ra via vakatusa na nodra i valavala ca ena matadra nai vavakoso ka ra qai kerea mera sema tale kina veitokani ni vakabauta ena So-Levu ni Tucake Tale. Ni toso tiko na gauna, sa lewe vuqa era kerea ena yalo malalumumu, mera sa boro talega ena dravusa, me dusia ni ko ira talega era tamata i valavala ca, sa mani yaco kina me kovuti ira kece nai vavakoso lotu ena vuqa na matalotu va-Karisito ena So-Kalou ni Vukelulu ni Dravusa. E yaco na dravusa mei vakatakilakila ni yalo e veivutuni dina e vakayacori rawa kina na masu ni Turaga. “*Ia mo ni kakua ni cudruvi keimami ena vuku ni neimami valavala ca, ni keimami sa sega talega ni cudruva edua sai valavala ca vei keimami*” (*Luke 11:4*).